

Kriminalvårdens, häktet Borås, agerande i samband med att en kvinnlig intagen skiljts från sitt spädbarn genom ett frihetsberövande

Beslutet i korthet: I samband med att en ung kvinna placerades i häkte skildes hon från sin då sex veckor gamle son som hon ammade. Kvinnan ansökte om permission. Inför häktets prövning av ansökan hade personal från såväl sjukvården som socialtjänsten kontaktat häktet och understrukt vikten av att kvinnan tilläts vistas tillsammans med sonen. Som skäl för detta angavs behovet av anknytning mellan mamman och barnet. Häktet avslag permissionsansökan. I sitt beslut gjorde häktet bl.a. bedömningen att eftersom en permission enligt häkteslagen bara kan beviljas en viss kortare tid så kunde syftet med den s.k. anknytningsteorin inte uppnås. Enligt chefsJO är det olämpligt att ett häkte gör den typen av bedömningar, eftersom det inte ingår i Kriminalvårdens uppdrag att göra sådana överväganden. I stället borde häktets bedömning ha begränsats till frågan om det fanns särskilt ömmande skäl att bifalla ansökan och om det fanns säkerhetsskäl som hindrade en permission. Med utgångspunkt i bl.a. att permissionsansökan avsåg en mammas kontakt med ett spädbarn som fortfarande amrades framstår det enligt chefsJO som uppenbart att kravet på särskilt ömmande skäl var uppfyllt.

I sitt beslut gjorde häktet även bedömningen att det inte kunde "uteslutas" att kvinnan skulle begå brott eller avvika i samband med en permission. Enligt chefsJO är det inte möjligt att ställa så långtgående krav vid prövningen av en permissionsansökan. Det finns alltid en risk för att en intagen missköter en permission, men risken för detta varierar från fall till fall. Vid prövningen av ansökan måste häktet därför göra en bedömning hur stor risken för misskötsamhet är och därefter ställa den mot den intagnes behov av permission. Vid denna avvägning är det därefter upp till häktet att avgöra om det är rimligt att den intagne vistas utanför häktet.

Bakgrund

Den 21 mars 2012 uppsökte A.O. och R.J. sjukhus med sin då sex veckor gamle son. På sjukhuset konstaterades att sonen hade en fraktur på lårbenet och en polisanmälan mot föräldrarna om misstanke om brott mot sonen gjordes. Den 25 mars 2012 häktades föräldrarna såsom på sannolika skäl misstänkta för grov misshandel av sin son. Enligt häktningsbeslutet fanns det en risk för att de på fri fot skulle undanröja bevis eller på annat sätt försvåra sakens utredning samt fortsätta sin brottsliga verksamhet (s.k. kollusions- och recidivfara). Åklagaren fick även rättens tillåtelse att meddela föräldrarna restriktioner.

Samma dag som beslutet om häktning meddelades placerades föräldrarna i häktet Borås. Beträffande A.O:s restriktioner antecknade häktet den 26 mars 2012 att åklagaren tillät henne att träffa sin son för att t.ex. amma när det var praktiskt möjligt att genomföra för polis eller kriminalvårdspersonal. Tillåtelsen var villkorad av att A.O. inte under några omständigheter fick lämnas ensam med barnet. Den 30 mars 2012 ansökte A.O. om permission och av ansökan framgick att hon ville träffa sin son på sjukhuset ”hela dygnet, varje dag i veckan”. Vidare framgick att hon ville amma sonen så mycket som möjlighet och vara hos honom för att tillgodosätta behovet av närhet och anknytning mellan mor och barn. Vidare angavs att ansökan i första hand avsåg placering på sjukhuset, i andra hand så tät kontakt som möjligt och i sista hand kontakt vid något enstaka tillfälle.

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 20 februari 2014, framförde A.O. och R.J. klagomål bl.a. över hur häktet hade hanterat A.O:s ansökan om permission. De anförde i huvudsak följande:

Vid häktningsförhandlingen uppgav åklagaren att det gick bra att A.O. placerades på sjukhuset tillsammans med sonen så länge hon var ställd under bevakning. Detta var säkert en anledning till att åklagarens yrkande om häktning bifölls. Trots detta förvarades A.O. på häktet. Hennes advokat, socialtjänsten och läkare på sjukhuset kontaktade häktet för att försöka göra det möjligt för henne att få träffa sin son. Socialtjänsten skrev att det var av största vikt att barnet fick vara tillsammans med A.O., annars riskerades barnets hälsa och utveckling.

Häktet uppgav först att de inte hade informerats om att A.O. kunde förvaras på sjukhuset. Därefter uppgav häktet att det saknades resurser. Slutligen upplyste häktet A.O. om att hon var tvungen att ansöka om permission. När hon hade gjort det skickade häktet ansökan om permission till åklagaren i stället för till chefen för häktet. Efter det att häkteschefen till slut hade fått ansökan, avslog han densamma med motiveringen att det inte förelåg särskilt ömmande skäl och att häktet inte kunde garantera att A.O. inte skulle begå brott eller avvika under permissionen. Det senare påståendet framstår som märkligt mot bakgrund av att häktet dagligen transporterar våldsmän. Vid den tidpunkten hade även hovrätten vid prövningen av tingsrättens häktningsbeslut konstaterat att det inte förelåg någon risk för fortsatt brottslighet. Chefen för häktet ansåg vidare att anknytningen mellan mor och barn inte kunde ”uppfyllas” genom permission och underkände alltså både socialtjänstens och läkarnas mycket tydliga bedömning.

I övrigt kan nämnas att häktet inte kontinuerligt transporterade bröstmjolk till sjukhuset, trots att vikten av detta hade påtalats för häktet. Efter ett strängt samtal från en sjuksköterska på sjukhuset fungerade till slut transportererna. Slutligen informerade inte personalen i häktet A.O. och R.J. om att de hade rätt att bära privata kläder under vistelsen i häktet. Häktet informerade dem inte heller om möjligheten att under häktesvistelsen låna tv-spel, skicka brev och byta kläder.

Utredning

Inledningsvis inhämtades och granskades diverse handlingar. Därefter remitterades anmälan till Kriminalvården för yttrande. I sitt remissvar anförde Kriminalvården, region Väst, genom tf. regionchefen Ninni Valentin, bl.a. följande:

Sakförhållanden

Uppgifter om sakförhållandena har inhämtats från dåvarande kriminalvårdsinspektören på häktet Borås, Martin Ericsson, klienthandläggare Christer Torstensson, häktet Borås samt från Kriminalvårdens klientadministrativa system, KLAS.

Av utredningen har sammanfattningsvis bl.a. följande framkommit.

Omständigheter runt häktning, restriktioner och permission m.m.

A.O. häktades av Borås tingsrätt den 25 mars 2012 på sannolika skäl misstänkt för grov misshandel. Målsägande var A.O:s då sex veckor gamle son. Som häktningsanledning angavs kollusions- och recidivfara. A.O. belades med åklagarrestriktioner bl.a. avseende besök som hon, enligt uppgift från Martin Ericsson och efter kontroll i KLAS, sedan hade under hela häktningstiden.

Samma dag, 25 mars 2012, ringer behandlande läkare för A.O:s son, Lazlo Erdrsvén, på sjukhuset upp vakthavande befäl på häktet där Lazlo Erdrsvén i samtalet betonade vikten av att A.O. fick vara hos, samt ges möjlighet att amma, sitt barn.

Den 26 mars 2012 inkom kammaråklagare Robert Beckard med kompletteringar avseende A.O:s restriktioner. Robert Beckard meddelade att A.O. fick tillåtelse att träffa sitt barn t.ex. för att amma när det var praktiskt möjligt att genomföra för polis och/eller kriminalvårdspersonal och under förutsättning att hundra procent bevakning/övervakning ägde rum. A.O. fick inte under några omständigheter, vid något tillfälle, lämnas ensam med barnet.

Den 27 mars 2012 besökte socialsekreterare Gunnel Ljungberg samt Tove Andersson, Marks kommun, A.O. på häktet. Syftet med besöket var att inhämta ett samtycke från A.O. att socialtjänsten skulle få lov att placera ut barnet hos nära anhöriga.

Samma dag, 27 mars 2012, inkom överläkare Rebecca Ruperörd med ett intyg gällande vikten av anknytning mellan moder och barn, speciellt i låg ålder. Den 28 mars 2012 kontaktade Martin Ericsson Gunnel Ljungberg, Marks kommun, för att inhämta deras yttrande angående A.O:s kontakt med sitt barn. Gunnel Ljungberg bad att få återkomma till Martin Ericsson då hon först ville diskutera frågan med sin chef.

Den 29 mars 2012 avslog Hovrätten för Västra Sverige, målnummer Ö 2089-12, överklagandet avseende häktningsbeslutet. I beslutet från hovrätten angavs bl.a. att det fanns risk för att A.O. på fri fot undanröjde bevis eller på annat sätt försvårade utredningen. Visserligen innebär det men för barnet att A.O. var häktad men hovrätten fann att skälen för häktning uppvägde det intrång eller dessa men som åtgärden innebär. Vid kontroll med Hovrätten för Västra Sverige ska skrivningen i beslutet tolkas på så sätt att hovrätten ändrade häktningsskäl till att enbart innefatta kollusionsfara.

Den 30 mars 2012 inkom A.O. med en ansökan om permission med det huvudsakliga innehållet att A.O. ville träffa sin son på sjukhuset dygnet runt varje dag i veckan. Christer Torstensson tog då kontakt med A.O:s advokat för att förklara häkteslagstiftningen. A.O. inkom efter detta med en komplettering till sin ansökan där det framgick att hon i första hand ville bli placerad på sjukhuset, i andra hand ha så tät kontakt som möjligt och i tredje hand ha kontakt vid något enstaka tillfälle.

Samma dag, 30 mars 2012, tog Martin Ericsson kontakt med Gunnel Ljungberg, Marks kommun, som då muntligen tillstyrkte kontakt mellan modern och barnet i den frekvens som den kunde erbjudas. Som skäl uppgav Gunnel Ljungberg att mo-

dern skulle kunna komma att försättas på fri fot och att det då var viktigt att barnet och modern i så fall hade en anknytning. Gunnel Ljungberg uppgav vidare att socialtjänsten inte då kunde göra en långsiktig bedömning av kontakten mellan A.O. och barnet vid en eventuellt fällande dom, mer än att barnet i så fall skulle nätverksplaceras.

Samma dag, 30 mars 2012, fattade Martin Ericsson beslut att avslå A.O:s ansökan om permission. A.O. underrättades om möjligheten att begära omprövning av beslutet.

Vad gäller skälen för avslag har Martin Ericsson anfört bl.a. följande. Enligt anknytningsteorin är det viktigt att barnet under sitt första levnadsår befinner sig i närheten av sin moder för att knyta an banden. Med hänsyn till att socialtjänsten vid denna tidpunkt inte kunde uttala sig om hur de avsåg att agera vid en fällande dom samt att kontakten bara skulle kunna ske sporadiskt utifrån häkteslagstiftningen gjordes bedömningen att syftet med permissionen utifrån anknytningsteorin inte kunde uppnås. Ett bifall till permission skulle i detta fall enbart fattas utifrån moderns välbefinnande och inte utifrån barnets bästa.

Den 1 april 2012 dök Robert Beckard och två poliser upp på häktet för att kvittera ut A.O. för att ta med henne till sjukhuset för att besöka sin son. Vakhavande befäl Ronny Nordström meddelade Robert Beckard att häktet avslagit A.O:s ansökan och att kriminalvården inte kunde garantera hundra procents säkerhet. Robert Beckard och poliserna kvitterade ut klienten och övertog ansvaret för A.O.

Den 2 april 2012 inkom en begäran om omprövning från A.O. avseende beslutet från den 30 mars 2012 att avslå ansökan om permission.

Samma dag, den 2 april 2012, tog Martin Ericsson kontakt med Robert Beckard och där Martin Ericsson förklarade de lagar och föreskrifter som reglerar permission från häkte. Robert Beckard ställde sig positiv till att klienten fick möjlighet till permission för att besöka sonen.

Samma dag, den 2 april 2012, inkom ett yttrande från advokat Anders Franksson, målsägandebiträde för sonen. Anders Franksson tillstyrkte kontakt mellan sonen och A.O.

Den 3 april 2012 kontaktade Martin Ericsson socialsekreterare Marie Strandberg, Marks kommun, som meddelade att socialtjänsten skulle verka för att A.O. och barnet upprätthöll kontakt i det fall häktningen ledde till en verkställbar dom.

Samma dag, den 3 april 2012, omprövade häktet sitt tidigare beslut att inte bevilja A.O. permission. Av beslutet framgår att A.O. kan beviljas permission att besöka sin son på sjukhuset för viss kort tid. A.O. uppmanades i beslutet att löpande, för varje tillfälle, inkomma med en ansökan om permission.

Samma dag, den 3 april 2012, hade Martin Ericsson ett möte med A.O. och hennes advokat där Martin Ericsson gick igenom och förklarade de lagar och föreskrifter som reglerar permission från häkte.

Den 4 april 2012 inkom en ny ansökan om permission från A.O. Denna ansökan bifölls samma dag.

Den 5 april 2012 hävdades häktningen för A.O. varför permissionsärendet avskrevs.

Transporter av bröstmjök

Vad gäller transporter av bröstmjök påbörjades dessa redan under anhållningstiden. Denna rutin fortsatte sedan kontinuerligt under häktningstiden. Vid ett tillfälle genomfördes inte transporten p.g.a. bristande kommunikation. När detta väl uppmärksammades från sjukhuset verkställdes transporten omedelbart.

Information

Vid inskrivning på häkte informeras klienter om sina rättigheter och skyldigheter samt hur de ska agera vid brand. I varje bostadsrum finns dessutom utplacerat häk-

tets lokala ordningsregler och på TV-apparaten i bostadsrummet lämnas information löpande på en särskild kanal.

Författningsbestämmelser m.m.

Av 2 kap. 13 § första stycket häkteslagen (2010:611) (HäL) framgår att en intagen får, om det finns särskilt ömmande skäl, beviljas tillstånd att vistas utanför förvaringslokalen för en viss kort tid (permission), om det inte finns hinder mot det av säkerhetsskäl.

Av de allmänna råden till 2 kap. 13 § första stycket HäL, i 2 kap. FARK Häkte [*Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:2) om häkte, JO:s anmärkning*], framgår att permission kan beviljas t.ex. för att en intagen ska kunna besöka en närstående som är allvarligt sjuk, närvara vid en närståendes begravning eller vid en viktig angelägenhet som rör den intagnes barn. Med hinder som av säkerhetsskäl talar mot att permission ska beviljas avses t.ex. risk för att den intagne begår brott eller avviker.

Av 2 § häktesförordningen (2010:2011), HäF framgår bl.a. att varje intagen i anslutning till att han eller hon tas in i en förvaringslokal ska informeras om verkställighetens innebörd på ett språk som han eller hon förstår. Sådan information ska också lämnas vid andra tillfällen så snart det finns anledning till det.

Av 1 kap. 10 § FARK Häkte framgår bl.a. att en intagen, i anslutning till att han eller hon tas in i häkte, ska informeras om lokaler, signalanordningar och brandskydd. Den intagne ska även, om sådan information inte redan har lämnats vid annat häkte, informeras om

- de rättigheter och skyldigheter som han eller hon har,
- skyldigheten att medverka vid drogkontroll,
- det regelverk som i övrigt gäller för häktesvistelsen, samt
- Kriminalvårdens registrering av personuppgifter.

En intagen ska, om det inte är obehövligt med hänsyn till frihetsberövandets karaktär och varaktighet, informeras om häktets

- lokala rutiner,
- användning av allmän kameraövervakning,
- sjukvårdsverksamhet, samt
- verksamhet för andlig vård (NAV).

Kriminalvårdens bedömning

Permission m.m.

Kriminalvården konstaterar inledningsvis att om det finns särskilt ömmande skäl kan en intagen få lämna förvaringslokalen för viss kort tid. Rekvisitet för viss kort tid innebär att det endast kan bli fråga om kortare permissioner. Det saknas uttryckligt lagstöd för att få bli placerad på sjukhuset eller att få vara där under längre perioder.

Med hänsyn till föregående samt övrig information som var känd för häktet finner inte Kriminalvården anledning att ifrågasätta de bedömningar som gjordes då A.O:s första ansökan om permission avslogs.

A.O. har vidare anfört att häktet skickade den ifyllda permissionsansökan till åklagaren i stället för till beslutsfattare på häktet. Kriminalvården har inte kunnat fastställa omständigheterna kring detta påstående. En möjlig förklaring är att A.O. lagt aktuell permissionsansökan i ett kuvert adresserat till åklagaren varefter personal vidarebefordrat brevet till åklagaren i enlighet med de postrutiner som gäller för häktade med restriktioner.

A.O. har också framfört synpunkter på att häktet först meddelat att de inte fått information att A.O. kunde förvaras på sjukhuset och därefter sagt att de saknade resurser. Enligt Martin Ericsson så stämmer det att häktet inledningsvis inte fick information att hon kunde förvaras på sjukhuset. Denna uppgift fick häktet från A.O:s

advokat. Oaktat detta kan inte ett uttalande från t.ex. åklagaren om att A.O. kunde få bli placerad på sjukhuset på något sätt betraktas som bindande för häktet, och dessutom inte heller genomförbart då häkteslagstiftningen endast ger utrymme för permissioner under kortare tid.

Vad gäller påståendet att häktet anført att de skulle ha saknat resurser så har Martin Ericsson ingen kännedom om att någon sådan information lämnats till A.O. Häktet genomför de transporter som behövs för att fullgöra häktets uppdrag. Resursbrist är normalt sett aldrig en anledning att ställa in t.ex. sjukhustransporter, rättegångar eller att avslå permissioner utan får vid uppkomna behov lösas med övertid och-/eller anlåtande av väktarbolag.

Kriminalvården vitsordar A.O:s uppgifter i den del att Hovrätten i sitt beslut från den 29 mars 2012 ändrade häktningsskäl till att enbart innefatta kollusionsfara. A.O. hade likväl åklagarrestriktioner avseende bl.a. besök under hela häktningstiden.

Transporter av bröstmjölk

Av utredningen i ärendet har framkommit att transporter av bröstmjölk påbörjades redan under anhållningstiden och därefter fortsatte kontinuerligt under häktningsspe-rioden. Vid ett enda tillfälle genomfördes inte transporten p.g.a. bristande kommuni-kation. Då detta uppmärksammades genomfördes transporten omedelbart. Några uppgifter som styrker att dessa transporter, utöver ovan nämnda tillfälle då rutinen olyckligtvis inte fungerade, inte genomfördes eller på annat sätt försvårades från Kriminalvårdens sida har inte framkommit.

Information

Vad gäller bristande information har det i utredningen framkommit att klienter på häktet informeras vid inskrivning om sina rättigheter och skyldigheter samt hur de ska agera vid brand. I varje bostadsrum finns också utplacerat häktets lokala ord-ningsregler och på TV-apparaterna i bostadsrummen lämnas löpande information på en särskild kanal. Kriminalvården anser därför inte att häktet kan anses ha brustit i sin informationsskyldighet utifrån gällande regelverk.

A.O. och R.J. gavs möjlighet att kommentera remissvaret. A.O. yttrade sig och uppgav i huvudsak följande. I fråga om personalbrist på häktet fick sonens juri-diska ombud, advokaten Anders Franksson, uppgift att A.O. inte kunde transporte-ras till sjukhuset på grund av personalbrist. Samma uppgift antecknades även i socialtjänstens BBIC-utredning [*barnets behov i centrum, JO:s anm.*]. Vidare var A.O:s försvarare, advokaten Margareta Esplund, den 25 och 26 mars 2012 i kon-takt med vakthavande befäl i häktet. Vid dessa tillfällen informerades hon om att saknades resurser för att ordna transporter till sjukhuset. På kvällen den 25 mars var även personal från sjukhuset i kontakt med häktet för att fråga om det var möj-ligt att transportera A.O. till sjukhuset. Även då uppgav häktet att det saknades resurser. Det är uppenbart att Kriminalvården i efterhand inte vill kännas vid detta, då det inte är en giltig anledning för att avslå en permissionsansökan.

Även åklagaren har i ett yttrande i JO:s ärende dnr 1130-2014 [*ärendet avser en anmälan från A.O. och R.J. mot Åklagarkammaren i Borås, JO:s anm.*] uppgett att han har känt sig motarbetad av häkteschefen Martin Ericsson. Bl.a. framgår föl-jande av åklagarens yttrande:

Jag har till och med personligen tagit strid med häkteschefen som motarbetade mina lättnader i [mammans till målsäganden] restriktioner. Häkteschefen ville av någon oförklarlig anledning motarbete mitt besked till häktet och polisen att [mammans till målsäganden] skulle tillåtas lämna bröstmjölk till barnet.

Sannolikt kan även åklagaren styrka att häktet hävdade resursbrist. Åtminstone fyra trovärdiga personer bör alltså kunna intyga att de fick besked att häktet saknade resurser.

Kriminalvården förelades att yttra sig över vad som framkommit i A.O:s kommentar över remissvaret. I ett förnyat remissvar anförde Kriminalvården, region Väst, genom tf. stf. regionchefen Per Björkegren, följande:

Sakförhållanden

Uppgifter har inhämtats från VO Borås som kommenterat de markerade styckena. Av utredningen har i huvudsak följande framkommit.

Angående personalbrist

Enligt arbetsordningen för Kriminalvården kan endast Kriminalvårdsinspektör eller Kriminalvårdschef fatta beslut om permission för personer som är intagna i häkte. Den 3 april 2012 hade Martin Ericsson kontakt med A.O. och hennes ombud Margareta Asplund där han förklarade föregående. Samma dag hade Martin Ericsson kontakt med åklagare och socialtjänst där samma sak förklarades. Det kan dock inte utslutas att vakthavande befäl, då sjukhuset kontaktade honom kvällen den 25 mars 2012, uppgav att det saknades resurser för att genomföra transport just vid denna tidpunkt då det, på icke kontorstid, råder en lägre bemanning på häktet. Faktum kvarstår dock att det vid detta tillfälle saknades ett beslut om att genomföra en permission. Under kvällstid är det kriminalvårdschef i beredskap som fattar beslut om permissioner.

Angående bröstmjolk till barnet

Häktet tillsåg under hela häktningstiden att A.O. fick möjlighet att pumpa mjölk och häktet transporterade därefter upp mjölken till sjukhuset.

Bemötande av yttrande från åklagarkammaren

När en häktad klient med restriktioner ansöker om permission är det upp till åklagaren att fatta beslut om denna går att genomföra genom lättnader i restriktionerna. Prövningen övergår därefter till Kriminalvården som då har att fatta beslut om permission. En åklagare kan aldrig fatta beslut om permission. Martin Ericsson motarbetade inte åklagaren när det gäller frågan om bröstmjolk. Häktet tillsåg att A.O. fick möjlighet att pumpa mjölk och denna mjölk transporterades därefter upp till sjukhuset.

Bemötande av BBIC utredning enligt 11 kap. 1 § SoL (kommenterade efter datum som anges) 120327. Åklagaren fattar inte beslut om en klient i häkte ska beviljas permission. Anteckningen om personalbrist är baserad på andrahandsuppgifter.

120328. Åklagare fattar inte beslut om en klient i häkte ska beviljas permission. Anteckningen om personalbrist är baserad på andrahandsuppgifter.

Kriminalvårdens bedömning

Angående personalbrist

Angående påståendet att häktet saknade resurser att genomföra transport till sjukhuset vill Kriminalvården anför följande. Det är korrekt som A.O. anför d.v.s. att det är kriminalvårdsinspektör eller KVC som fattar beslut om permission under kontorstid. Efter kontorstid är det kriminalvårdschef i beredskap som fattar beslut i en sådan fråga. Något sådant beslut förelåg inte den 24 och den 25 mars 2012. Vakthavande befäl har inte delegation att fatta beslut om permission. Det kan som det framgår av utredningen dock inte utslutas att vakthavande befäl lämnat besked att det saknades

resurser på kvällen den 25 mars. Kriminalvården vill dock påpeka att dessa påståenden är baserade på andrahandsuppgifter.

A.O. anför också att häktet inte vill kännas vid att man påstått att det saknades resurser då det inte är en giltig anledning att avslå en permission. Att en intagen kan medges permission innebär inte att det är en rättighet klienten har oavsett tidpunkt om han/eller hon enligt häkteslagstiftningen skulle kunna medges en sådan. Som angavs i Kriminalvårdens yttrande daterat den 12 maj 2014 så framkommer det att resursbrist normalt sett aldrig är en anledning att ställa in t.ex. sjukhustransporter eller permissioner och att detta vid uppkomna behov får lösas t.ex. med att kalla in personal på övertid. Det händer dock regelmässigt i Kriminalvården att transporter eller permissioner får ställas in p.g.a. oförutsedda händelser. Det kan t.ex. röra sig om att, personal blivit sjuk, svårigheter att snabbt få in extra personal m.m. Det ska också tilläggas att alla utevistelser normalt sett ska planeras i god tid bl.a. för att man ska kunna göra adekvata risk- och säkerhetsbedömningar samt för att kunna planera för extrapersonal. Att avslå en permission med hänvisning till resursbrist kan därför vara en giltig anledning särskilt om den är nära förestående i tid och den är tänkt att ske på kvällstid då bemanningen på häktet är lägre.

Angående yttrande från åklagarkammaren och bemötande av BBIC-utredningen

En åklagare kan aldrig fatta beslut om permission. De bedömningar Kriminalvården gör inför beslut om permission utgår från häkteslagstiftningen. Martin Ericsson har anført att han inte motarbetade åklagaren när det gäller frågan om bröstmjölk. Häktet tillsåg att A.O. fick möjlighet att pumpa mjölk och denna mjölk transporterades därefter upp till sjukhuset. Om åklagaren menar att Martin Ericsson motarbetade honom i det avseendet att A.O. inte fick permission för att personligen få åka till sjukhuset och lämna mjölk så är det återigen så att det inte är åklagaren som fattar beslut om permission utifrån häkteslagen. Det framstår för Kriminalvården dessutom som högst motsägelsefullt att åklagaren å ena sidan meddelat restriktioner bl.a. avseende besök samtidigt som han å andra sidan med ville tillse att A.O. skulle få komma till sjukhuset med poliseskort. Det mest rimliga borde ju ha varit att han först tagit bort A.O:s restriktioner avseende besök. Oaktat vad åklagaren anført så är det, återigen, Kriminalvården som fattar beslut om permission. Att häktet har att göra bedömningar och fatta beslut utifrån häkteslagstiftningen kan inte betecknas som att man därmed motarbetade åklagaren.

A.O. och R.J. gavs möjlighet att kommentera remissvaret.

Bedömning

Häktets samverkan med övriga berörda myndigheter

Inledande synpunkter

Inledningsvis vill jag framhålla att ett frihetsberövande som regel har negativa följder för den frihetsberövade. Ett av Kriminalvårdens grundläggande uppdrag är att utforma verkställigheten så att dessa negativa följder motverkas.¹ Med ”negativa följder” avses enligt motiven de psykiska, sociala och ekonomiska konsekvenser som frihetsberövandet kan ha för den intagne.² Uppdraget innebär att ett häkte regelmässigt ska bedöma vad frihetsberövandet kan förväntas ha för negativa konsekvenser i det enskilda fallet och försöka vidta åtgärder för att motverka dessa.

---

¹ Se 1 kap. 5 § häkteslagen.

² Se 2009/10:135 s. 183.

När A.O. häktades kom hennes sex veckor gamle son att skiljas från sin mor. Av den anledningen vill jag även nämna något om FN:s konvention om barnets rättigheter³ som har antagits av Sverige. I en av de inledande bestämmelserna framgår det att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska barnets bästa komma i främsta rummet.⁴ Vidare framgår av konventionen att konventionsstaterna ska säkerställa att ett barn inte skils från sina föräldrar mot deras vilja utom i de fall då behöriga myndigheter, som är underställda rättslig överprövning, i enlighet med tillämplig lag och tillämpliga förfaranden finner att ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa. Ett sådant beslut kan vara nödvändigt i ett särskilt fall, t.ex. vid övergrepp mot eller vanvård av barnet från föräldrarnas sida eller då föräldrarna lever åtskilda och ett beslut måste fattas angående barnets vistelseort.⁵ Om ett barn ändå skiljs från den ena av eller båda sina föräldrar ska konventionsstaten respektera rätten för barnet att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa.⁶

Barnkonventionen är inte antagen som svensk lag och därmed inte heller bindande för myndigheter. Det hindrar emellertid inte, enligt min uppfattning, att myndigheter bör söka stöd i konventionen vid prövningen av frågor som rör barn.

Häktets agerande

Det ovan redovisade innebär att det ställs speciella krav på häktet om en intagen – likt A.O. – är en ung, tidigare ostraffad mor som genom frihetsberövandet separeras från sitt spädbarn. Att en intagen skiljs från omvärlden i en sådan situation utgör en särskild utmaning för häktet i fråga om att informera den intagne om hennes rättigheter. I detta ingår bl.a. att redan i samband med ankomsten till häktet upplysa den intagne om hur hon ansöker om permission. Vidare måste enligt min mening häktets agerande i hög grad präglas av en dialog och samverkan med övriga inblandade myndigheter, med fokus på barnets bästa.

För att kunna motverka de negativa följderna av frihetsberövandet krävs i en sådan situation att häktet – som normalt saknar specialkunskaper om spädbarns behov – samverkar och har en dialog med övriga berörda myndigheter. Redan samma dag som A.O. placerades i häktet kontaktade en läkare häktet och underströk vikten av att hon gavs möjlighet att amma sitt barn. Liknande rekommendationer inkom därefter vid ett antal tillfällen till häktet. Det borde därför enligt min uppfattning redan från första stund ha stått klart för häktet att en central uppgift, i arbetet med att

---

³ Barnkonventionen.

⁴ Artikel 3.1 barnkonventionen.

⁵ Artikel 9.1 barnkonventionen.

⁶ Artikel 9.3 barnkonventionen.

motverka de negativa följderna av A.O:s frihetsberövande och verka för barnets bästa, var att om möjligt låta henne träffa sin son.

Det har framkommit uppgifter i utredningen om att åtminstone åklagaren upplevde att samarbetet med häktet inte fungerade i den här mycket ovanliga situationen. Även Kriminalvårdens ifrågasättande av åklagarens agerande – som framkommit i det andra remissvaret – talar enligt min uppfattning för att företrädare för häktet intagit ett onödigt byråkratiskt förhållningssätt till permissionsfrågan. Det saknas skäl för mig att kritisera häktet i denna del, men jag vill understryka vikten av att berörda myndigheter i den här typen av situationer samarbetar på ett prestigelöst sätt.

Eftersom det har varit fråga om en mycket speciell situation och i vart fall häktets första beslut i permissionsfråga väcker en del frågor, finner jag skäl att i det följande beröra häkteslagens bestämmelser om permission och därefter redovisa mina synpunkter på häktets beslut.

Häktets hantering av permissionsfrågan

Något om häkteslagens bestämmelser om permission m.m.

Kriminalvården har i remissvaret redogjort för häkteslagens bestämmelser om permission. För att ett häkte ska kunna bevilja en intagen permission krävs att det finns särskilt ömmande skäl. Vidare får det inte finnas säkerhetsskäl som hindrar att den intagne beviljas permission. Regleringen uppvisar likheter med fängelselagens (2010:610) bestämmelse om s.k. särskild permission. Enligt 10 kap. 2 § fängelselagen får en sådan permission beviljas om det finns särskilt ömmande skäl och (1) den intagnes behov av vistelse utanför anstalten inte kan tillgodoses genom permission enligt 1 § ("vanlig" permission) och (2) vistelsen utanför anstalt kan beviljas med hänsyn till den risk som finns för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

I motiven till de båda bestämmelserna anges att det kan finnas särskilda skäl för permission i undantagssituationer, t.ex. besök hos en närstående som är allvarligt sjuk, närvaro vid en närståendes begravning eller en viktig angelägenhet som rör en intagens barn.⁷ De säkerhetsskäl som nämns i häkteslagen avser enligt förarbetena risken för att den intagne begår brott eller avviker i samband med permissionen.⁸ I fråga om den riskbedömning som ska ske enligt fängelselagen anges det i motiven att det i varje enskilt fall måste göras en avvägning mellan skälen för vistelsen utanför anstalt, å enda sidan, och den risk för misskötsamhet som bedöms föreligga, å

---

⁷ Se prop. 2009/10:135 s. 161 och 189.

⁸ Se prop. 2009/10:135 s. 189.

andra sidan. Många gånger kan den risk som bedöms föreligga neutraliseras genom t.ex. villkor eller bevakning enligt 10 kap. 5 § fängelselagen (2010:610).⁹

Enligt min mening bör prövningen av om det finns några säkerhetsskäl mot att bevilja en permission enligt häkteslagen innehålla samma överväganden som jag nyss redogjort för. Således ska häktet i sin prövning göra en avvägning mellan skälen för permission och den risk som bedöms föreligga för att den intagne i samband med permission exempelvis begår brott eller avviker. För den senare bedömningen har det betydelse att häkteslagen utgår från att permissioner i normalfallet ska vara bevakade.¹⁰

Slutligen vill jag nämna att det är åklagaren eller förundersökningsledaren som beslutar om vilka restriktioner som en häktad person ska meddelas.¹¹ Kriminalvården har till uppgift att upprätthålla restriktionerna. För att restriktionernas syfte inte ska motverkas av ett permissionsbeslut, måste ett häkte få ett medgivande från undersökningsledaren eller åklagaren innan en permission beviljas.¹² Situationen är densamma som när en intagen som är belagd med restriktioner vill ha s.k. samsittning med en annan intagen. Om åklagaren medger att en intagen beviljas permission eller samsittning, har häktet det godkännande som krävs för att en prövning enligt häkteslagen ska vara möjlig. Kriminalvården kan inte kräva att åklagaren vidtar ytterligare åtgärder för att myndigheten ska pröva dessa frågor. Av den anledningen är det, enligt min mening, förvånande att Kriminalvården i sitt andra remissvar ifrågasatt åklagarens beslut att bibehålla A.O:s restriktioner, samtidigt som han verkat för att hon skulle få träffa sin son. Jag vill understryka att det inte ingår i Kriminalvårdens uppgifter att ha åsikter om behovet av att meddela en häktad restriktioner.

Häktets permissionsbeslut

Redan dagen efter A.O. kom till häktet lämnade åklagaren sitt medgivande till att hon beviljades permission för att kunna vistas hos sin son. Enligt A.O. fördröjdes behandlingen av hennes permissionsansökan eftersom häktet skickade den till åklagaren i stället för till behörig tjänsteman i häktet. Det har inte varit möjligt att utreda de närmare omständigheterna kring detta och jag kan bara konstatera att utredningen visar att ansökan inkom till häktet den 30 mars 2012. I ett beslut samma dag avtog häktet A.O:s begäran om permission. Häktet angav följande skäl för sitt beslut:

---

⁹ Se prop. 2009/10:135 s. 161.

¹⁰ Se 2 kap. 13 § andra stycket häkteslagen enligt vilket den intagne ska stå under bevakning om det inte är ”uppenbart obehövt”.

¹¹ Se 6 kap. 3 § häkteslagen.

¹² Se 2 kap. 13 § tredje stycket häkteslagen.

A.O. är häktad misstänkt för brott mot sin son och hon ansöker nu om att få vara hos honom på sjukhuset i olika utsträckning. Gällande bestämmelser ger endast möjlighet för en häktad att i vissa fall vistas utanför häktet för viss kort tid, s.k. permission. Det innebär att en extern placering på sjukhus eller kontinuerliga permissioner ej ryms inom gällande lagrum. Lagen ger endast utrymme för permission för viss kort tid. Därmed anser häktet att syftet mer permissionen utifrån anknytningsteorin ej uppnås.

Vid en sammantagen bedömning av omständigheterna i ärendet finner häktet Borås att särskilt ömmande skäl för permission inte föreligger.

Häktet Borås bedömer att det ej går att utesluta, trots en bevakad permission, att det föreligger risk för att den intagne begår brott eller avviker.

I beslutet antecknades även att såväl en överläkare vid sjukhuset i Borås som socialtjänsten hade yttrat sig till häktet och understrukt vikten av att A.O:s son gavs möjlighet att träffa sin mor. Som skäl för detta angavs behovet av anknytning mellan A.O. och hennes barn. Socialtjänsten framhöll även nyttan av att barnet fick träffa sin mor vid enstaka tillfällen. Trots att två olika instanser, som kan förväntas ha särskild sakkunskap inom området, gjorde denna bedömning avfärdades den s.k. anknytningsteorin av häktet. Av den anledningen vill jag understryka det olämpliga i att ett häkte gör den typen av bedömningar. Skälet till det är att det inte ingår i Kriminalvårdens uppdrag att göra sådana överväganden.

Häktets bedömning borde ha begränsats till frågan om det fanns särskilt ömmande skäl för att bifalla A.O:s begäran och om det fanns säkerhetsskäl som hindrade en permission. Med utgångspunkt i att permissionsansökan avsåg en mors kontakt med ett spädbarn som fortfarande amrades och de uppgifter som inkommit från bl.a. sjukhuset, anser jag att det är uppenbart att kravet på särskilt ömmande skäl var uppfyllt.

I fråga om riskbedömningen noterar jag att häktet gjorde bedömningen att det inte gick att ”utesluta” en risk för att A.O. skulle begå brott eller avvika i samband med en permission. Enligt min uppfattning är det inte möjligt för ett häkte att ställa så långtgående krav för att kunna bevilja en permission. Det finns alltid en risk för att en intagen missköter en permission, men risken för detta varierar givetvis från fall till fall. Vid prövningen av en permissionsansökan ska häktet bedöma hur stor denna risk är och därefter ställa den mot den intagnes behov av permission. Vid denna avvägning det därefter upp till häktet att avgöra om det är rimligt att den intagne vistas utanför häktet.

Övriga frågor

I fråga om de övriga klagomål som A.O. och R.J. har framfört kan jag konstatera att häktet har tillbakavisat påståendet om att man skulle ha brustit i sin informationsskyldighet till A.O. och R.J. i samband med att de kom till häktet. I denna del står ord mot ord och jag gör bedömningen att ytterligare utredning inte kan förväntas ändra på detta förhållande. Med hänsyn till detta och till vad som i övrigt framkommit i remissvaren saknar jag skäl att kommentera A.O:s och R.J:s övriga klagomål mot häktet. Jag konstaterar endast att utredningen inte ger anledning till kritik eller någon annan åtgärd.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det ovan sagda.